

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની વડી અદાલતમાં

આર/સ્પેશિયલ સિવિલ અપ્લિકેશન નં. ૯૧૮૦/૨૦૧૭

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એન.વી. અંજારિયા

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?	હા
૨	રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	હા
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	ના
૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?	ના

મોહમ્મદ પરવેઝ મોહમ્મદ યુસુફ અન્સારી

વિરુદ્ધ

શકીલ અહેમદ મોહમ્મદ યુસુફ અન્સારી

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(ઓ) નં. ૧, ૨ તરફથી એચ. એન. સેવક(૭૫૮૦)

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧, ૨ તરફથી શ્રી સલીમ એમ. સૈયદ(૫૧૭૨)

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧, ૨ માટે ડીએસ(પ) દ્વારા નોટિસ બજાવાયેલ

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એન.વી. અંજારિયા

તારીખ : ૨૬/૦૬/૨૦૧૮

મૌખિક ચુકાદો

પી.એસ.આર.પી. નં. ૦૧/૨૦૧૫ ની કાર્યવાહીમાં, જે અહીંના વાદીઓ – સામાવાળા(ઓ) દ્વારા એવી જાહેરાત માટે દાખલ કરવામાં આવેલ દાવો હતો કે

અરજદારો – પ્રતિવાદીઓ દાવાવાળી મિલકતના કબજા માટે હકદાર નહોતા, અને કબજો પરત મેળવવા માટે વધુ અરજ કરવામાં આવી હતી, તેમાં સ્મોલ કોઝીસ કોર્ટ, અમદાવાદે તારીખ ૨૨મી જુલાઈ, ૨૦૧૫ ના રોજ આંક ૧૩ નીચેના હુકમ મુજબ અરજદારો – પ્રતિવાદીઓનો લેખિત કેફિયત દાખલ કરવાનો અધિકાર બંધ કર્યો હતો. સદર હુકમ વિરુદ્ધ, અરજદારોએ સદર અધિકાર પુનઃ ખોલવા અને લેખિત કેફિયત રેકર્ડ પર લેવાની અરજ કરતી આંક ૨૬ પર અપિલકેશન દાખલ કરી હતી, જેને કોર્ટ દ્વારા નામંજૂર કરવામાં આવી હતી.

૨. સ્મોલ કોઝીસ કોર્ટ, અમદાવાદનો આંક ૨૬ નીચેનો આ એ જ હુકમ છે, જેને બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી આ પિટિશનમાં પડકારવામાં આવ્યો છે.

૩. અપિલકેશન (આંક ૨૬) માં અરજદારો – પ્રતિવાદીઓનો એવો કેસ હતો કે સમન્સની બજવણી થતાં તેઓ કાર્યવાહીમાં હાજર થયા હોવા છતાં, સમાધાનની વાટાઘાટો ચાલી રહી હોવાથી, તેઓ લેખિત કેફિયત દાખલ કરી શક્યા ન હતા. વિદ્વાન જજ, સ્મોલ કોઝીસ કોર્ટે વાદગ્રસ્ત હુકમમાં એવું અવલોકન કરીને આ દલીલ સ્વીકારી ન હતી કે જોકે કેસ ગુણદોષના આધારે ચલાવવો જોઈએ, તેમ છતાં પક્ષકારે મુદતના કાયદાનું પાલન કરવું પડશે.

૩.૧ દીવાની કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૦૮ ના ઓર્ડર ૮ રુલ ૧ મુજબ લેખિત કેફિયત દાખલ કરવાની સમયમર્યાદા વીતી ગઈ હોવાથી, વિદ્વાન જજ, સ્મોલ કોઝીસ કોર્ટે અપિલકેશન નામંજૂર કરી હતી.

૪. અરજદારો તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી એચ.એન. સેવક અને સામાવાળા(ઓ) તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી સલીમ સૈયદને સાંભળવામાં આવ્યા.

૫. દીવાની કાર્યરીતિ સંહિતા (સુધારા) અધિનિયમ, ૧૯૯૯ પછી દીવાની કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૦૮ માં ઓર્ડર ૮ રુલ ૧ ની જોગવાઈ જે રીતે છે, તે નીચે મુજબ વંચાય છે. ઓર્ડર ૮ રુલ ૧ ની અગાઉની જોગવાઈ એવો બદલાવ કરવા માટે બદલવામાં આવી હતી કે લેખિત કેફિયત ૩૦ દિવસ પછી મંજૂર કરવામાં આવશે નહીં.

“૧. લેખિત કેફિયત – પ્રતિવાદી તેના પર સમન્સની બજવણીની તારીખથી ત્રીસ દિવસની અંદર, પોતાના બચાવની લેખિત કેફિયત રજૂ કરશે:

પરંતુ શરત એ છે કે જ્યાં પ્રતિવાદી સદર ત્રીસ દિવસની મુદતની અંદર પોતાની લેખિત કેફિયત દાખલ કરવામાં નિષ્ફળ જાય, ત્યાં તેને લેખિતમાં કારણો નોંધીને, કોર્ટ દ્વારા નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે તેવા અન્ય દિવસે તે દાખલ કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવશે, પરંતુ તે સમન્સની બજવણીની તારીખથી નેવું દિવસ પછીનો હોવો જોઈએ નહીં.”

૫.૧ ઉપરોક્ત બદલાયેલી જોગવાઈના આધારે લેખિત કેફિયત દાખલ કરવા માટેની સમયમર્યાદા લંબાવવાની કોર્ટની સત્તાઓ મર્યાદિત કરવામાં આવી હતી

અને નિયત સમય ઉપરાંત લેખિત કેફિયત દાખલ કરવાની પરવાનગી ન મળે તે રીતે સીમિત કરવામાં આવી હતી તેમ છતાં, ઓર્ડર ૮ ના રુલ ૧ નો પરંતુક એવી વિચારણા કરે છે કે પ્રતિવાદીઓને લેખિતમાં કારણો નોંધીને, કોર્ટ દ્વારા નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે તેવા અન્ય દિવસે, ૯૦ દિવસની અંદર લેખિત કેફિયત દાખલ કરવાની પરવાનગી આપી શકાય છે.

પ.૨ ઉપરોક્ત જોગવાઈનું અર્થઘટન રાણી કુસુમ (શ્રીમતી) વિરુદ્ધ કંચન દેવી (શ્રીમતી) [(૨૦૦૫) ૬ એસસીસી ૭૦૫] માં સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ વિચારણા હેઠળનો વિષય હતો. સુપ્રીમ કોર્ટે એવું અવલોકન કર્યું હતું કે જ્યાં સુધી કાયદાની સ્પષ્ટ અને ચોક્કસ ભાષા દ્વારા ફરજ પાડવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, દીવાની કાર્યરીતિ સંહિતા અથવા અન્ય કોઈ કાર્યવાહી સંબંધી કાયદાની જોગવાઈઓનું એ રીતે અર્થઘટન થવું જોઈએ નહીં કે જેથી ન્યાયના હિતમાં અસાધારણ પરિસ્થિતિઓને પહોંચી વળવા માટે કોર્ટ લાચાર બની જાય. એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે કાર્યવાહીના તમામ નિયમો ન્યાયની દાસી છે. એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે પ્રક્રિયાગત કાયદાના મુસદ્દાકાર દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાયેલી ભાષા ઉદાર અથવા કડક હોઈ શકે છે પરંતુ હકીકત એ રહે છે કે પ્રક્રિયા નિયત કરવાનો ઉદ્દેશ્ય ન્યાયના હેતુને આગળ ધપાવવાનો છે.

પ.૩ કોર્ટે આ પ્રમાણે જણાવ્યું હતું,

“એ પણ નોંધવું જરૂરી છે કે જોકે ઓર્ડર ૮ રુલ ૧ સાથે જોડાયેલા પરંતુક હેઠળ કોર્ટની સત્તા “નેવું દિવસ પછીની હોવી જોઈએ નહીં” તેવા શબ્દો

દ્વારા સીમિત છે પરંતુ સમય ન લંબાવવાથી ઉદ્ભવતા પરિણામો સ્પષ્ટપણે દર્શાવવામાં આવ્યા નથી, તેમ છતાં તે જરૂરી સૂચિતાર્થ દ્વારા વાંચી શકાય છે. માત્ર એટલા માટે કે કાયદાની જોગવાઈ નકારાત્મક ભાષામાં ઘડવામાં આવી છે જે ફરજિયાત સ્વરૂપ સૂચવે છે, તે અપવાદો વિનાની નથી. જ્યારે કોર્ટને જોગવાઈના સ્વરૂપનું અર્થઘટન કરવાનું કહેવામાં આવે ત્યારે, જે સમગ્ર સંદર્ભમાં જોગવાઈ ઘડવામાં આવી હતી તેને ધ્યાનમાં રાખીને, ભલે તે નકારાત્મક સ્વરૂપમાં ઘડાયેલી હોય છતાં, તેને નિર્દેશાત્મક માની શકે છે.”

(પેરા ૧૫)

પ.૪ રાણી કુસુમ (શ્રીમતી) (ઉપર મુજબ) માં ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે ઓર્ડર ૮ રુલ ૧ ની જોગવાઈનું સ્વરૂપ અને તેનો પરંતુક ફરજિયાત નથી, તે એક નિર્દેશાત્મક જોગવાઈ છે. તે તેમાં નિર્ધારિત કરેલ મુદત ઉપરાંત થયેલા વિલંબને માફ કરવાની કોર્ટની સત્તા છીનવી લેતી નથી પરંતુ આ જોગવાઈ પ્રતિવાદી પર ઝડપથી લેખિત કેફિયત દાખલ કરવાની જવાબદારીના સ્વરૂપમાં છે જેથી બદદાનતવાળા મુકદ્દમાબાજ સમય વેડફી ન નાખે. એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે સંતોષકારક કારણો રજૂ કરવામાં આવે ત્યારે, ઓર્ડર ૮ રુલ ૧ હેઠળ સમયમર્યાદા નિયત કરવાના નિયમમાંથી વિચલન અનુમતિપાત્ર હતું.

પ.૫ કાયદાના આ ૪ સિદ્ધાંતનો શેખ સલીમ હાજી ખય્યુમસાબ વિરુદ્ધ કુમાર [(૨૦૦૬) ૧ એસસીસી ૪૬] માં પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં એવું

ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે ફરજિયાત સ્વરૂપ દર્શાવતી નકારાત્મક ભાષા એ પ્રશ્ન હેઠળની જોગવાઈને ફરજિયાત ગણવા માટે નિર્ણાયક નથી. રાણી કુસુમ (શ્રીમતી) (ઉપર મુજબ) અને શેખ સલીમ હાજી ખય્યુમસાબ (ઉપર મુજબ) ના ચુકાદાઓનો સંદર્ભ આર. એન. જાડી વિરુદ્ધ સુભાષચંદ્ર [(૨૦૦૭) ૬ એસસી ૪૨૦] માં આપવામાં આવ્યો હતો જેમાં, ફરીથી ઓર્ડર ૮ રુલ ૧ ની સદર પ્રક્રિયાગત જોગવાઈનું અર્થઘટન નિર્દેશાત્મક સ્વરૂપનું હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું.

પ.૬ સંભાજી વિરુદ્ધ ગંગાબાઈ [(૨૦૦૮) ૧૭ એસસીસી ૧૧૭] માં ઉપરોક્ત કાનૂની સિદ્ધાંતનો પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો હતો. તે કેસમાં, ટ્રાયલ કોર્ટે એવા આધાર પર કાર્યવાહી કરી હતી કે ઓર્ડર ૮ રુલ ૧ મુજબ તેની પાસે ૯૦ દિવસ પછી દાખલ કરવામાં આવેલી લેખિત કેફિયત સ્વીકારવાની કોઈ સત્તા નથી. ટ્રાયલ કોર્ટે લેખિત કેફિયત સ્વીકારવાનો ઇનકાર કર્યો હતો અને અપીલકર્તા – પ્રતિવાદીને તે પછીના સમયે દાખલ કરવાની પરવાનગી આપી ન હતી. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે ટ્રાયલ કોર્ટે ભૂલભરેલા આધાર પર કાર્યવાહી કરી હતી. તે કેસમાં, હાઈકોર્ટે પણ ટ્રાયલ કોર્ટના હુકમમાં દખલ કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો, જેના સંબંધમાં સુપ્રીમ કોર્ટે જણાવ્યું હતું કે અપીલકર્તાઓ દ્વારા વિલંબથી દાખલ કરાયેલ લેખિત કેફિયત સ્વીકારવાની તેમની અરજના સમર્થનમાં કારણો દર્શાવવામાં આવ્યા હતા કે તેઓ નજીકના સંબંધીઓ હતા. તેથી, સુપ્રીમ કોર્ટનો

એવો અભિપ્રાય હતો કે રજૂ કરાયેલા કારણને ધ્યાને લેતાં, ઉદાર અભિગમ જરૂરી હતો અને પરિણામે તેણે ટ્રાયલ કોર્ટ તેમજ હાઈકોર્ટના હુકમને રદ કર્યો હતો.

૫.૭ સી.પી.સી. ના ઓર્ડર ૮ રુલ ૧ ની જોગવાઈ ખરેખર પ્રક્રિયાગત સ્વરૂપની છે. તે સમન્સની બજવણી બાદ પ્રતિવાદી દ્વારા ચોક્કસ મર્યાદામાં લેખિત કેફિયત દાખલ કરવા સાથે સંબંધિત છે. પ્રક્રિયાગત જોગવાઈનું ચુસ્ત રૂઢિચુસ્ત અર્થઘટન થવું જોઈએ નહીં પરંતુ તેનો અમલ એ રીતે થવો જોઈએ કે જેથી પક્ષકારોના વાસ્તવિક હકોને હાનિ ન પહોંચે.

૫.૮ એ સુસ્થાપિત છે કે પ્રતિસ્પર્ધી પ્રણાલીમાં, સામાન્ય રીતે કોઈપણ પક્ષકારને ન્યાય વહીવટની પ્રક્રિયામાં ભાગ લેવાની તક નકારવી જોઈએ નહીં. પ્રક્રિયાગત નિયમ વાસ્તવિક ન્યાય માટે અને કાર્યવાહીના પક્ષકારો દ્વારા વાસ્તવિક હકો રજૂ કરવા માટે અડચણરૂપ બનવો જોઈએ નહીં. પ્રક્રિયાગત નિયમો ન્યાયના વહીવટમાં દાસી છે માલિક નહીં, એક લુબ્રિકન્ટ છે, અવરોધક નહીં. સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા કહેવામાં આવ્યું છે કે ઉતાવળે કરેલો ન્યાય એ ન્યાયની દફનવિધિ સમાન છે.

૬. હાલના કેસની હકીકતો પર આવતાં, ૯૦ દિવસ પછી લેખિત કેફિયત સ્વીકારવા માટેની અરજદારો – પ્રતિવાદીઓની વિનંતી કોઈ કારણ વિનાની ન હતી. તેઓએ જણાવ્યું હતું કે સમન્સની બજવણી થતાં તેઓ હાજર થયા હતા પરંતુ પક્ષકારો વચ્ચે સમાધાનની વાટાઘાટો ચાલી રહી હતી. એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તેમના સામાજિક પ્રસંગોના કારણે સમય વીતી ગયો

હતો. જો દાવાના પક્ષકારો સમન્સની બજવણી પછી સમાધાન માટે વાટાઘાટો કરી રહ્યા હોય, જે કારણ અખંડિત રહ્યું છે, તો તે મોડેથી દાખલ કરવામાં આવેલી લેખિત કેફિયત સ્વીકારવા માટે પૂરતું કારણ હોવું જોઈએ. જો આવી પરિસ્થિતિઓ અસ્તિત્વમાં હોય, જેના કારણે તેઓએ તેમની લેખિત કેફિયત મોડેથી રજૂ કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો હતો, તો પ્રતિવાદીઓએ *નેકદાનતપૂર્વક* કામ કર્યું હોવાનું કહી શકાય.

૭. ઉપરોક્ત કારણો અને ચર્ચાને ધ્યાને લેતાં, પિટિશન મંજૂર થવાને પાત્ર છે. પરિણામે, પી.એસ.આર.પી. નં. ૦૧/૨૦૧૫ માં આંક ૨૬ નીચે પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૬મી માર્ચ, ૨૦૧૭ નો હુકમ આથી રદ કરવામાં આવે છે. ટ્રાયલ કોર્ટ અરજદારો – પ્રતિવાદીઓને લેખિત કેફિયત દાખલ કરવાની પરવાનગી આપશે અને તે રેકર્ડ પર લેવામાં આવશે. દાવાની ટ્રાયલ ઝડપથી આગળ વધશે.

(એન.વી. અંજારિયા, ન્યાયમૂર્તિ)

સહી/-

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.